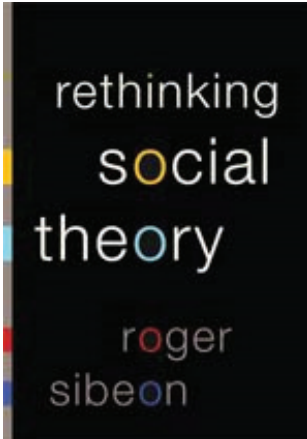

Book Review: Rethinking Social Theory

รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข
(Rungnapa Yanyongkasemsuk)

Roger Sibeon. (2004). Rethinking Social Theory.
London: SAGE Publication. 225 Pages

หากเรากล่าวถึงหนังสือทฤษฎีทางสังคม เราอาจรู้สึกว่หนังสือนี้คงเต็มไปด้วยทฤษฎีจำนวนมากเพื่อให้เราจดจำและทำความเข้าใจตามสำนักคิดและนักทฤษฎีต่าง ๆ และพร้อมกันนั้นโพสต์โมเดิร์นเองก็ท้าทายความรู้จากสาขาวิชาต่างที่ได้สร้างและสังสมทฤษฎีต่างไว้มากมาย ซึ่งอาจทำให้เราปฏิเสธชุดทฤษฎีความรู้ของสาขาวิชาต่าง ๆ แต่หนังสือเล่มนี้กลับช่วยทำให้เราได้กลับไปนั่งขบคิด และทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ตั้งคำถามถึงการทำความเข้าใจและมุมมองที่มีต่อปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งแน่นอนว่าจะช่วยทำให้เราอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ละเอียดรอบคอบ และเท่าทันมุมมองที่เราใช้ในการทำการอธิบาย

ผู้เขียนได้พยายามที่จะเชื่อมโยงประเด็นต่างๆ ที่สำคัญในทางทฤษฎีที่จุดแข็งและข้อบกพร่อง ที่เราอาจพลาดพลังไปในการอธิบายจนทำให้เราไม่สามารถหาคำตอบหรืออธิบายได้อย่างเท่าทันแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ

ในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนแบ่งออกเป็น 8 บท โดยได้เกริ่นนำไว้อย่างน่าสนใจถึงปัญหาทางสังคมศาสตร์และทฤษฎีทางสังคมว่าเปรียบเสมือนบาปสี่ประการ ได้แก่ Reductionism, Essentialism, Reification และ Functional Teleology โดยบาปหรือปัญหาทั้งสี่ประการนี้ได้แทรกซึมเข้าไปทั้งในทฤษฎีสังคมสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ และยังคงมีอิทธิพลต่อสังคมวิทยาและสังคมศาสตร์สาขาวิชาอื่นๆ ด้วย ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ผู้เขียนได้อธิบายอย่างละเอียดในบทที่ 1-7 โดยบทที่ 8 คือ บทสรุป

ในบทที่ 1 Metatheoretical Preliminaries ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงวาทกรรมทางสังคมวิทยาและความสัมพันธ์ที่มีกับสาขาวิชาอื่น ๆ รวมทั้งสังคม และอ้างอิงกับทฤษฎีหลังสมัยใหม่ พหุนิยมทางทฤษฎี และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้เราเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างญาณวิทยา ทฤษฎี และข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ดีขึ้น

บทที่ 2 Agency-Structure and Micro-Macro โครงสร้าง-ตัวแสดง และการอธิบายจากส่วนใหญ่-ส่วนย่อยถือได้ว่าเป็นเบื้องหลังเชิงทฤษฎีของหัวข้อหรือประเด็นต่างๆ ที่เราทำการศึกษาและอธิบาย เพราะความจริงทางสังคมที่ได้จะมีความแตกต่างกัน การอธิบายจากแง่มุมใด จำเป็นต้องรู้ถึงปัญหา ข้อจำกัด ข้อโต้แย้ง และข้อวิพากษ์ของการอธิบายแต่ละแนวทาง ซึ่งผู้เขียนได้ชี้ให้เราเห็นอย่างชัดเจน

บทที่ 3 Links Between Theoretical Approaches จากบทก่อนหน้าที่กล่าวถึงการโต้แย้งระหว่างระดับการอธิบายโครงสร้าง-ตัวแสดง และส่วนใหญ่-ส่วนย่อยหลาย ๆ คนอาจตั้งคำถามว่า การอธิบายความเป็นจริงทางสังคมที่มีการศึกษาถกเถียงกันมากมายจนนำไปสู่การสร้างทฤษฎีมากมายนั้น ไม่ได้นำไปสู่การอธิบายหรือทฤษฎีเพื่อแก้ปัญหาในบทที่สองบ้างหรือ ผู้เขียนได้แบ่งการอธิบายบทนี้ออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกได้ทำการยกตัวอย่างนักวิชาการคนสำคัญที่ได้พยายามอธิบายเพื่อเชื่อมโยงระดับการอธิบายในระดับภววิทยา โดยผู้เขียนได้เลือกนักวิชาการคนสำคัญสี่คน คือ Peter Berger ที่นำเสนอ a dialectical approach, Norbert Elias ที่นำเสนอ figurational (or 'process') sociology, Michel Foucault ที่นำเสนอ discourse

reigns supreme, และ Anthony Giddens ที่นำเสนอ duality versus dualism และ ส่วนที่สองได้ทำการขยายความประเด็นที่มีความสำคัญในเชิงทฤษฎีทั้ง metatheory และ substantive theory และมีความสำคัญต่อการศึกษาระดับปัจเจก ประเด็นที่ ผู้เขียนอธิบาย ได้แก่ emergence, the social integration/ system integration, the relation of discourse, the relation of discourse to social contexts, structural contradictions และ recursion

บทที่ 4 Three Major Contributors to Contemporary Sociological Theory: Archer, Mouzelis and Layder ผู้เขียนได้นำเสนอนักทฤษฎีทางสังคมวิทยาทั้งสาม ท่านที่มีคุณูปการต่อทฤษฎีทางสังคมวิทยา และได้ให้ความสำคัญกับการอธิบายใน ประเด็นต่างๆ ที่ปรากฏในบทก่อนหน้า กล่าวคือ Margaret Archer: Morphogenetic Social Theory, Nicoz Mouzelis: Back to Sociological Theory, และ Derek Layder: The Theory of Social Domains ในบทนี้ผู้เขียนได้ยกเอาแก่นที่สำคัณ มาอธิบายเพื่อให้เห็นแง่มุมในการอธิบายเพื่อแก้ปัญหาโครงสร้าง-ตัวแสดง, ส่วน ใหญ่-ส่วนย่อย ได้อย่างชัดเจนและรอบด้านมากขึ้น

บทที่ 5 Social Action, Power and Interests ในบทนี้นอกจากผู้เขียนจะยังคงถกเถียงและอธิบายปัญหาโครงสร้าง-ตัวแสดง, ส่วนใหญ่-ส่วนย่อย ผ่านหัวข้อ Agency and Social Action และ Social Structure แล้ว ผู้เขียนยังได้หยิบยกเอา ประเด็นอื่นที่มีความสำคัญต่อปัญหาดังกล่าวมาร่วมอธิบาย ได้แก่ Social Chance ซึ่งทำให้เห็นว่า ไม่ใช่ตัวแสดงที่สามารถกำหนดความเป็นไปต่างๆ ได้อย่างอิสระ และ โครงสร้างสังคมเองก็อาจไม่ได้ทำหน้าที่ในการกำหนดอย่างคาดการณ์ได้ ซึ่งผู้เขียน ได้อธิบายให้เห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดง โครงสร้าง และโอกาสทางสังคม Interplay between agency, structure and social chance รวมทั้งมโนทัศน์ Power และ Interest ที่ผู้เขียนได้พยายามชี้ให้เห็นว่า คือ สิ่งที่มีบทบาทและความ สำคัญต่อทั้งโครงสร้างและตัวแสดง

บทที่ 6 Spatial Dimensions of the Social ประเด็นต่อเรื่องที่ผู้เขียนได้มีเกริ่นไว้ในตอนก่อนหน้านี้เนื่องจากเห็นว่า มีความสำคัญต่อการอธิบายในเชิงระเบียบวิธี นั่นคือเรื่องของมิติเชิงระยะของสังคม อันได้แก่ Time-Space โดยผู้เขียนได้อธิบายถึงความสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและในเชิงระเบียบวิธี Networks ประเด็นเรื่องเครือข่ายเป็นทั้งประเด็นเชิงทฤษฎีและระเบียบวิธีทางสังคมวิทยา Materials and Material-Diffusion โดยผู้เขียน ซึ่งให้เห็นว่ามีความสำคัญต่อการออกแบบการศึกษาเชิงประจักษ์ผ่านงานของ Scott และ Social Network/ Social System ประเด็นเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อการพิจารณาการออกแบบการวิจัยและเมโนทัศน์/ ทฤษฎีที่จะใช้อย่างมาก นั่นเพราะบางครั้งเราอาจมองเพียงแคโครงสร้าง-ตัวแสดง แต่อาจหลงลืมไปว่า และหาบางสิ่งบางอย่างเดินทางข้ามกาลเวลามา เราจะอธิบายหรืออธิบายเรื่องนั้น ๆ ด้วยมิติและมุมมองระดับใด

บทที่ 7 Toward and Integrated Metatheoretical and Methodological Framework สิ่งที่น่าสนใจเล่มนี้ให้ความสำคัญตลอดทั้งเล่มทุกการอธิบาย คือ ความลึกในเชิงทฤษฎี เพื่อให้เราตอบเพื่อนำไปสู่การอธิบายที่ถูกต้องที่สุดว่า เราอธิบายสังคมในระดับใด ในบทนี้ผู้เขียนได้อธิบายระดับการอธิบายความจริงทางสังคมเป็น micro, mezo and macro level โดยอธิบายเชื่อมโยงกับ time-space ผู้เขียนเสนอว่าไม่มีการเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างโครงสร้าง-ตัวแสดง และระหว่างปริมาตรทางสังคมระดับ micro, mezo and macro ขณะเดียวกันสิ่งที่เราสามารถเห็นได้คือ การเดินทางของ materials ข้าม time-space ฉะนั้นการอธิบายกระบวนการทางสังคมที่มีระดับที่แตกต่างกัน อีกทั้งบริบทเชิงสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน ผู้ที่ทำการวิเคราะห์ จำเป็นต้องทำการวิเคราะห์อย่างยืดหยุ่น ทั้งนี้บนพื้นฐานของความหลากหลายเชิงญาณวิทยาและระเบียบวิธี

บทที่ 8 Conclusion บทสรุป

หนังสือเล่มนี้ถือได้ว่าเป็นความน่าสนใจในการช่วยทำให้เราสามารถเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมและสามารถอธิบายได้อย่างรอบคอบรอบด้านมากยิ่งขึ้น

เนื่องจากการศึกษาวิจัยในบางครั้งอาจให้ความสำคัญกับบางเรื่องมากเกินไป เช่น ระเบียบวิธีวิจัย บริบททางสังคม จนลืมแง่มุมต่างๆ ที่จะช่วยให้การทำความเข้าใจ ถูกต้องมากที่สุด